

แหล่งใต้ (18)

สมปราชญ์ อัมมะพันธุ¹

การเรียนรู้ภาษาต่างๆ หลายๆ ภาษาเป็นเรื่องดี เพราะจะได้นำภาษาที่เราู้เหล่านั้นไปพูดกับเจ้าของภาษาเขาู้เรื่อง เมื่อเราต้องการที่จะติดต่อสื่อสาร เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ความคิดหรือความต้องการซึ่งกันและกันได้กว้างขวางดีกว่าคนที่ไม่รู้ แต่ถึงท่านจะศึกษาภาษาต่างประเทศอื่นๆ ก็ศึกษาไปเถิดครับ สิ่งหนึ่งที่ท่านไม่ควรมองข้ามก็คือ ขณะนี้ท่านใช้ภาษาไทยของท่านได้ดีหรือยังดูง่าย ๆ ก็แล้วกันว่าเมื่อท่านพูดกับผู้อื่น เขาเข้าใจสิ่งที่ท่านพูดกับเขามากน้อยแค่ไหน หรือเมื่อท่านพูดชักจูงผู้อื่นแล้วเขาเห็นด้วยกับท่านหรือไม่ นี่ขนาดท่านใช้ภาษาไทยด้วยกันนะ เพราะฉะนั้นที่ผมพูดมาเพื่อจะบอกท่านว่า ภาษาไทยหรือภาษาถิ่นของเราก็เป็นสิ่งที่น่าสนใจ น่าค้นหา จริงมั๊ยครับ ถ้าท่านเห็นด้วย เราก็ค้นหาคำศัพท์และความหมายของคำในภาษากลางและภาษาถิ่นใต้ที่น่าสนใจอีกหลายคำ ดังเช่น คำว่า

ชก

ภาษากลางกับภาษาถิ่นใต้ ส่วนใหญ่ก็มักจะมีคำศัพท์ที่มีชนิดของคำอย่างเดียวกันและใช้ในความหมายเหมือนกัน ดังเช่นคำว่า “ชก” ในภาษากลาง (ทก.) ใช้เป็นคำกริยา ในความหมายว่า เปียกชุ่มจนถึงหยด (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 หน้า 375) ในภาษาถิ่นใต้ (ทต.) ก็ใช้คำว่า “ชก” เป็นคำกริยา ในความหมายเดียวกัน

กับภาษากลาง

ดังในประโยคที่ว่า

1. (ทต.) (วันนี้ผมเล่นกีฬาจนเหงื่อชกเลย)
(ทก.) วันนี้ผมเล่นกีฬาจนเหงื่อเปียกชุ่มจนหยดเลย
2. (ทต.) (ใครดูบ้านจนพื้นชกพ่นน้ำละ)
(ทก.) ใครดูบ้านจนพื้นเปียกชุ่มจนหยดอย่างนี้ละ
3. (ทต.) (ยายเหงื่อชกพ่นน้ำ สงสัยว่าอ๊เป็นลม)
(ทก.) ยายเหงื่อออกเปียกชุ่มจนหยดแบบนี้ สงสัยว่าจะเป็นลม

นี่คือ คำว่า “ชก” ที่ทั้งภาษากลางและภาษาถิ่นใต้ใช้เป็นคำกริยา ในความหมายเดียวกัน คือ เปียกชุ่มจนถึงหยดเหมือนกัน แต่ภาษาถิ่นใต้ยังใช้คำว่า “ชก” เป็นคำพ้องรูป โดยเป็นคำชนิดอื่นและในความหมายอื่นๆ ได้อีก คือ ภาษาถิ่นใต้ใช้คำว่า “ชก” เป็นคำกริยา 1 ในอีกความหมายหนึ่งคือ ชุกไว้ หมักหมม หมกหรือไม่เอาใจใส่ ซึ่งในความหมายนี้ในภาษากลางไม่มีใช้

ดังในประโยคที่ว่า

1. (ทต.) (ใครชกเสื้อผ้าไว้ในตู้จนขึ้นเห็ดแล้วนี่)
(ทก.) ใครชุกเสื้อผ้าไว้ในตู้จนขึ้นราแล้วนี่

¹ รองศาสตราจารย์ ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

2. (ทต.) (เสื้อผ้าถ้าชกไว้หมั่นอึเปื่อยแล้ว
แหกเร็ววันนะ)

(ทก.) เสื้อผ้าถ้าหมักหมมไว้มันจะเปื่อย
แล้วขาดเร็ววันนะ

3. (ทต.) (โลกน้องชกงานไว้หลายวันจน
เจ้านายลืม)

(ทก.) ลูกน้องหมกงานไว้หลายวันจน
เจ้านายลืม

ภาษาถิ่นได้ยังใช้คำว่า “ชก” เป็นคำกริยา 2
ได้อีกในความหมายว่า เรือ (ขาดการฝึกซ้อมเสียนาน)
เรือเวทหรือแวนนวม ซึ่งในความหมายนี้
ในภาษากลางก็ไม่มีใช้

ดังในประโยคที่ว่า

1. (ทต.) (นักมวยคนนี้ไ้คนเินเขาไม่ได้
เพราะว่าเขาชกไปหลายปี)

(ทก.) นักมวยคนนี้สู้คนอื่นเขาไม่ได้
เพราะว่าเขาเรือเวทไปหลายปี

2. (ทต.) (นักกีฬาถ้าชกไปนานๆ ฝีมื้อ
ก้ำย้อมลดถอยลง)

(ทก.) นักกีฬาถ้าขาดการฝึกซ้อมไป
นานๆ ฝีมื้อก็ย้อมลดถอยลง

3. (ทต.) (ถ้าน้องชกพันนี้ พี่ว่าน้องชกไป
เลยดีหาว)

(ทก.) ถ้าน้องชกแบบนี้ พี่ว่าน้องแวน
นวมไปเลยดีกว่า

ภาษาถิ่นได้ยังใช้คำว่า “ชก” เป็นคำวิเศษณ์
ในความหมายว่า หมัก ดองหรือหมักดอง ซึ่งใน
ภาษากลางไม่มีใช้

ดังในประโยคที่ว่า

1. (ทต.) (โลกตอนนี้เม็ดใหญ่ๆ นำอ้อเอาไป
ทำเป็นโลกตกชก)

(ทก.) สะดอเน็เม็ดโตๆ นำจะเอาไปทำ
เป็นสะดอดอง

2. (ทต.) (โลกตอดสดก้าหมินจ้านอยู่แล้ว
ยังโลกตอดชกยังหมินหนักเข้าไป

เหลว)

(ทก.) สะดอสดก็เหม็นมากอยู่แล้ว
ยิ่งสะดอดองยิ่งเหม็นหนักเข้า
ไปอีก

3. (ทต.) (โลกตกชกนี้ถ้าได้กินกับคั่วไก่
แล้วหรอยหนดเหนียนเลย)

(ทก.) สะดอดองนี้ถ้าได้กินกับแกงคั่ว
ไก่แล้วร่อยสุดๆ เลย

จากตัวอย่างที่ยกมา จะเห็นได้ว่า คำว่า
“ชก” ภาษากลางกับภาษาถิ่นได้จะใช้เหมือนกันใน
ลักษณะเดียว คือ ในกรณีที่ใช้เป็นคำกริยาและใน
ความหมายแรกเท่านั้น แต่ภาษาถิ่นได้ยังใช้คำว่า
“ชก” เป็นคำกริยาในความหมายอื่นๆ ได้อีก
นอกจากนี้ภาษาถิ่นได้ยังใช้คำว่า “ชก” เป็นคำ
วิเศษณ์ได้ด้วย ซึ่งในกรณีเหล่านี้ภาษากลางจะไม่มีที่ใช้

สวด

ภาษากลางใช้คำว่า “สวด” เป็นคำกริยา 1
ใช้ในความหมายว่า “ว่าเป็นทำนองอย่างสวดมนต์”
ซึ่งการใช้ในลักษณะนี้ ทั้งชนิดของคำและการใช้
ในความหมายเดียวกันนี้ ภาษาถิ่นได้ก็ใช้เหมือนกัน
กับภาษากลาง

ดังในประโยคที่ว่า

1. (ทต.) (ต่อโพรกผมอู้ขึ้นบ้านใหม่ ผม
อิมนต์พระมาสวดเรินสักหืด)

(ทก.) พรุ่งนี้ผมจะขึ้นบ้านใหม่ ผมจะ
นิมนต์พระสงฆ์มาสวดมนต์
บ้านสักหน่อย

2. (ทต.) (คืนนี้ผมอู้ไปวัดเพื่อฟังพระสวด
ศัพการโรง)

(ทก.) คืนนี้ผมจะไปวัด เพื่อฟังพระสวด
มนต์ศพของภารโรง

3. (ทต.) (การทำวัดเย็นของพระ พระก้า
ต้องสวดกัน)

(ทก.) การทำวัดเย็นของพระสงฆ์ พระ
ก็ต้องสวดมนต์ด้วย

ภาษาถิ่นได้ยังใช้คำว่าสวดเป็นคำกริยา 2 ใน
ความหมายว่า อาการท่องหนังสือเป็นทำนองแบบ
โบราณ แม้จะไม่ใช้หนังสือธรรมะหรือไม่ใช่การสวด
มนต์ แต่ถ้าผู้อ่านทอดเสียงเนิบๆ ยานๆ ทำนอง
การสวดมนต์แบบพระสงฆ์ ชาวปักยได้ก็เรียกการ
ท่องหนังสือแบบนี้ว่า “สวด” เช่นเดียวกัน

ดังในประโยคที่ว่า

1. (ทต.) (โลกบ่าวผมสวดหนังสือ เมื่ออยู่
บนบ้านนู)

(ทก.) ลูกชายของผมท่องหนังสือลั่น
อยู่บนบ้านโน่น

2. (ทต.) (ตัวสวดหนังสือพันนี้ ฟังแล้ว
วังเวงจัง)

(ทก.) คุณท่องหนังสือทอดเสียงแบบนี้
ฟังแล้ววังเวงเหลือเกิน

3. (ทต.) (น้องอย่าสวดหนังสือเสียง
ยานๆ พันนี้แหละ)

(ทก.) น้องอย่าท่องหนังสือเสียงยานๆ
แบบนี้ซี

สรุปว่า การอ่านหนังสือโดยทอดเสียงยานๆ
ยี้ดๆ เป็นทำนองคล้ายการสวดมนต์แบบโบราณ แม้
จะไม่ใช่การสวดมนต์หรืออ่านหนังสือธรรมะ ชาว
ปักยได้ก็อนุโลมเอาว่าการท่องหนังสือแบบนี้เป็นการ
“สวด” หนังสือเช่นกัน

ภาษากลางยังใช้คำว่า “สวด” เป็นคำกริยา
แต่ใช้ในลักษณะเป็นภาษาปาก ในความหมายว่า
นินทา ว่าร้ายหรือดูดำ ว่ากล่าว ซึ่งในลักษณะเช่นนี้
ภาษาถิ่นได้ก็มีใช้ตรงกัน

ดังในประโยคที่ว่า

1. (ทต.) (สาวๆ ถ้าทำตัวไม่ดี กำมักอ้โลก
ชาวบ้านเขาสวด)

(ทก.) สาวๆ ถ้าทำตัวไม่ดี ก็มักจะถูก
ชาวบ้านเขานินทา

2. (ทต.) (ชาวบ้านต่างรุมกันสวดวัยรุ่น
เท่เซรตซึ่งทำให้เกิดเสียงดัง)

(ทก.) ชาวบ้านต่างรุมกันดูตัววัยรุ่นที่เซ
รตซึ่ง ทำให้เกิดเสียงดัง

3. (ทต.) (ผมหลบบ้านดึกหืดเดียวก้าโลก
เมียสวดจนรุ่ง)

(ทก.) ผมกลับบ้านดึกนิดเดียวก็ถูกเมีย
ด่าจนสว่าง

กรณีนี้ถือว่าภาษากลางและภาษาถิ่นได้มี
การใช้คำและใช้ในความหมายเดียวกัน ไม่มีใครได้
เปรียบเทียบหรือเสียเปรียบใคร

แต่ภาษาถิ่นได้มีลักษณะการใช้คำที่แตกต่าง
จากภาษากลางอยู่บ้างก็คือ ในคำว่า “สวด” ภาษา
ถิ่นได้ใช้เป็นคำนาม ให้ความหมายว่า “หวด” คือ
ภาชนะอย่างหนึ่งสำหรับนั่งของให้สุก ทำด้วยดินเผา
ไม้ไผ่สาน (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน
พ.ศ.2542 หน้า 1275) ความจริง “สวด” หรือ
“หวด” ของชาวปักยได้ทำด้วยดินเผาเป็นหม้อ
ลักษณะคล้ายคนเอวคอด มี 2 ชั้น ชั้นล่างทำเป็น
รูปหม้อ ปากสอบเข้า ส่วนชั้นบนปั้นให้ปากผายออก
มีฝาครอบ ระหว่างชั้นทั้งสองของหม้อทำเป็นแผ่น
ดินเผากลมๆ บางๆ เจาะเป็นรูไว้หลายรู สามารถ
ถอดเข้าถอดออกได้ วางแผ่นดินเผาที่มีรูนี้คั่นหม้อ
ชั้นบนกับชั้นล่างไว้ หม้อชั้นล่างบรรจุน้ำที่จะใช้ต้ม
ส่วนชั้นบนเหนือแผ่นดินเผาที่มีรูนี้วางผ้าขาวบางๆ
แล้วใส่ของที่ึ่ง เช่น ข้าวเหนียว เป็นต้น
ชาวปักยได้เรียกภาชนะลักษณะนี้ว่า “สวด” หรือ
ตรงกับที่ภาษากลางเรียกว่า “หวด” นั่นเอง

ดังในประโยคที่ว่า

1. (ทต.) (ชาวปักยได้นิยมนั่งเหนียวกับ
สวด)

(ทก.) ชาวปักยได้นิยมนั่งข้าวเหนียว
ด้วยหวด

2. (ทต.) (สวดของชาวปักยได้เป็นรูป
หม้อ 2 ชั้น ทำด้วยดินเผา)

(ทก.) หวดของชาวปักยี่ได้เป็นรูปหม้อ
2 ชั้น ทำด้วยดินเผา)

3. (ทต.) (ในอยู่สวดเท่าทำเป็นหม้อดิน
เผาหาไม่ค่อยได้แล้ว)

(ทก.) เดียวนี้หวดที่ทำเป็นหม้อดินเผา
ไม่ค่อยจะมีแล้ว

จากตัวอย่างที่ยกมาจะเห็นได้ว่า คำว่า “สวด” ในภาษากลางและภาษาใต้มีทั้งความเหมือนและความต่าง ส่วนใหญ่จะมีที่ซ้ำเหมือนๆ กัน บางอย่างมีลักษณะคล้ายๆ กัน แต่ที่แตกต่างกันเห็นได้ชัดก็คือคำว่า “สวด” ในภาษาถิ่นใต้ที่ใช้เป็นคำนามแล้วมีความหมายว่า “หวด” ที่แปลว่าภาชนะที่ใช้สำหรับหนึ่งของให้สุกนี้แหละที่ในภาษากลางไม่มี อาจจะมีเรื่องของวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับเครื่องหุงต้มของแต่ละภาคที่แตกต่างกันด้วยก็เป็นได้ล่ะครับ

เซ่อ

ภาษากลางใช้คำว่า “เซ่อ” เป็นคำวิเศษณ์ในความหมายว่า โง่ เขลา เพราะไม่เคยพบเคยเห็นมาก่อนไม่รอบคอบหรืออง (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 หน้า 384) ภาษาถิ่นใต้ใช้คำว่า “เซ่อ” ในลักษณะและความหมายเดียวกัน

ดังในประโยคที่ว่า

1. (ทต.) (เท่ามันทำพั้นนี้ คุณว่าพั้นเซ่อ
หรือบ้ากันแน่)

(ทก.) ที่เขาทำแบบนี้ คุณว่าเขาโง่หรือ
บ้ากันแน่

2. (ทต.) (งานนี้เป็นงานสำคัญ คุณอย่าทำ
เซ่อมาเล่าละ)

(ทก.) งานนี้เป็นงานสำคัญ คุณอย่าทำ
ไม่รอบคอบมาอีกละ

3. (ทต.) (พอเมียจับติด ตัวถึงกับขิ้น
เซ่อเลยเหอะ)

(ทก.) พอเมียจับได้ คุณถึงกับขิ้นง
เลยเหอ)

ในความเหมือนยังมีความต่าง เพราะว่าภาษาถิ่นใต้ยังใช้คำว่า “เซ่อ” เป็นคำพ้องรูป คือ เป็นคำที่เขียนเหมือนกันกับภาคกลาง แต่มีความหมายแตกต่างจากภาษากลาง คือ ภาษาถิ่นใต้ ใช้คำว่า “เซ่อ” เป็นคำวิเศษณ์คือ แปลว่า ซื่อ (สัตย์) หรือ ตรง ได้ อีกความหมายหนึ่ง

ดังในประโยคที่ว่า

1. (ทต.) (คุณเป็นคนน่ารัก ทำไรก็แ
เซ่อดี)

(ทก.) คุณเป็นคนน่ารักมาก ทำอะไรก็
ดูเซ่อดี

2. (ทต.) (หนนนี้ตัดเซ่อไปบ้านผมเลย)

(ทก.) ถนนนี้ตัดตรงไปบ้านของผม
เลย

3. (ทต.) (ไม้นี้ไม่ค่อยเซ่อเท่าใด สาวอ
เอาทำด้ามจอบไม่ได้)

(ทก.) ไม้นี้ไม่ค่อยตรงเท่าไร สงสัยว่า
จะเอาทำด้ามจอบไม่ได้

จากตัวอย่างที่ยกมาจะเห็นได้ว่า คำว่า “เซ่อ” นี้มีใช้เป็นคำวิเศษณ์ มีความหมายที่ตรงกันทั้งในภาษากลางและภาษาถิ่นใต้ แต่ในภาษาถิ่นใต้มีใช้ในความหมายกว้างออกหรือมีความหมายเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งความหมาย คือ แปลว่า ซื่อสัตย์หรือตรง ได้ด้วย

เรื่องภาษาช่างเป็นเรื่องที่น่าสนใจค้นหาเพื่อจะได้ค้นพบ ทำให้มีความรู้และจะได้นำไปใช้ประโยชน์ต่อไป ดังที่มีผู้กล่าวว่า การมีข้อมูลหรือสารสนเทศอยู่ในมือมาก ย่อมได้เปรียบผู้ที่มิข้อมูลน้อยจริง ๆ ท่านเห็นด้วยกับผมหรือเปล่าล่ะครับ ถ้าเห็นด้วยเราก็มาร่วมกันศึกษาเพิ่มเติมกันอีกในโอกาสต่อไปนะขอรับ